

Nr 446

Av fru **Ryding m. fl.**, om förstatligande av läkemedelsindustrin.

(Lika lydande med motion nr 740 i Första kammaren)

Debatten om läkemedelsindustrins ställning har förts under en följd av år. Den kommunistiska riksdagsgruppen har för sin del vid flera riksdagar föreslagit utredning av läkemedelsindustrins förstatligande respektive startande av statlig läkemedelstillverkning. Opinionsyttringar i samma riktning har förekommit i såväl tidningsartiklar som uttalanden från skilda organisationer. En ökad aktualitet fick diskussionen när finansminister Gunnar Sträng i tidskriften *Aktuellt* år 1965 anförde att han kunde tänka sig en »socialisering» av läkemedelsindustrin — icke därför att branschens förmåga att producera effektivt betvivlades men därför att trion läkemedel—apoteksväsende—sjukvård hör så intimt samman.

Ny fart tog diskussionen i samband med att frågan om apoteksväsendets förstatligande togs upp på den socialdemokratiska partikongressen år 1968. Vid en efterföljande presskonferens uttalades att den signalerade åtgärden beträffande apoteksväsendet icke skulle ses som första steget mot ett förstatligande av läkemedelsindustrin. För vår del anser vi emellertid att motsvarande åtgärd avseende den tredje komponenten i »trion läkemedel—apoteksväsende—sjukvård» är en fråga av mycket hög angelägenhetsgrad.

De fördelar med ett förstatligande av apoteksväsendet som anfördes kommer i än verksammare grad till uttryck när det gäller läkemedelsindustrin. Ett initiativ avseende enbart distributionsledet — hur viktigt detta än är — bör följas upp av motsvarande åtgärder i fråga om läkemedelsindustrin. Vad angår apoteksväsendets förstatligande var den kommunistiska riksdagsgruppen inne på denna fråga år 1962, i samband med att gruppen föreslog att *alla* sjukhus — inte bara undervisnings- och regionsjukhus, som regeringen då föreslog — skulle få rätt att driva apotek i egen regi. Vi är således helt positiva till en sådan åtgärd.

I tidigare utskottsutlåtanden och i dessa redovisade remissyttranden till motioner om läkemedelsindustrins förstatligande har argumentationen i motionerna om förekomsten av monopol inom denna industri bestritts. Hur det emellertid står till med den »fria konkurrensen» inom denna bransch framgår av att av det 40-tal företag i Sverige, som tillverkar läkemedel, svarar 9 st. för 98 procent av tillverkningen. Dessa är: Astra, Bofors, Draco, Ferro-

san, Hässle, Kabi, Leo, Pharmacia och Recip, vilka är sammanslutna i Läke-medelsindustriföreningen (LIF), vars produktion under senaste tioårsperiod ökat från 165 till 500 miljoner kronor. Det är uppenbart att storföretagens absoluta dominans ställer frågan om konkurrensen i en något annorlunda dager.

En följd av privatägd läkemedelsindustri — där vinstintresset är det väsentliga ledmotivet för produktionen — är en mycket påkostad och omfattande reklam. Statsrådet Wickman uppgav i anslutning till förut nämnda presskonferens angående apoteksväsendet, att vid de fem största läkemedelsindustriföretagen år 1965 uppgick utgifterna för forskning och utvecklingsarbete till 49,4 miljoner kronor. Detta motsvarar 12 procent av företagens försäljningsvärde på läkemedelsområdet. Samma företags kostnader för reklam och information uppgick år 1965 till 80,3 miljoner kronor, vilket motsvarar 20 procent av företagens försäljningsvärde (här ingår kostnaderna för bl. a. annonser, trycksaker och konsulenter). De totala kostnaderna för reklam och information har relativt sett ökat sedan slutet av 1950-talet, nämligen från 15 procent av omsättningen år 1958 till ovannämnda 20 procent år 1965. Medan det tidigare fanns fog för konstaterandet att kostnaderna drabbade allmänheten, kan nu — med tanke på läkemedelsreformens genomförande om högst 15 kronors läkemedelskostnad vid ett och samma inköp — sägas att det fortfarande är allmänheten som via statskassan får vara med och betala denna uppenbarligen alltför dryga utgiftspost.

Den uppmärksammade neurosedynprocessen mot läkemedelsföretaget Astra har fört en annan sida av den privatägda läkemedelstillverkningen in i bilden. Från Astras sida har uttalats att det icke heller är orimligt att anse att ersättning för eventuella läkemedelsskador, uppkomna *utan vållande*, bör utgå ur de samlade bidrag som hela näringslivet inbetalar till samhället. »För skador uppkomna genom företagets vållande bör givetvis företaget svara.» Det är om detta det sedan lång tid tillbaka processas och en hel arsenal sätts in för att fria företaget. Visst är de drabbade berättigade till ersättning, heter det — men den bör utgå ur de bidrag hela näringslivet inbetalar till samhället! En skön omskrivning av att det i alla fall är *samhället* som bör betala.

Från svenskt håll har nyligen vid en konferens utomlands energiska strävanden lagts ned för att förmå utländska läkemedelsfabrikanter att upphöra med tillverkning av preludin och viss annan narkotika. Här stötte man på motstånd — det heliga profitintresset skattades högre än hänsynen att skydda bl. a. ungdomar från narkotika.

Det anförda understryker den principiellt riktiga ståndpunkten att det privata vinstintresset bör kopplas bort från tillverkningen av läkemedel.

Från de i denna motion anförda utgångspunkterna föreligger sålunda enligt vår mening fortfarande starka skäl för att komplettera den inledda utredningen angående skapandet av ett statsägt apoteksföretag med en utredning om en allmänägd läkemedelsindustri. Med sikte på detta perspektiv

har senast år 1967 i en kommunistisk riksdagsmotion (II: 752) föreslagits att en statlig läkemedelstillverkning startas. Förslaget avvisades visserligen, men senare — knappt ett år efter — har meddelats att tillverkning av vissa läkemedel skall upptas vid försvarets fabriksverks anläggning i Åker. Man borde utan att avvakta den av oss förordade utredningen om läkemedelsindustrin kunna fortsätta på denna inslagna väg.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslås,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa dels om en utredning av frågan om läkemedelsindustrins överförande i allmän ägo; samt

dels — utan avvaktan på slutförandet av en sådan utredning — att en plan utarbetas för fortsatt utvidgning av statlig läkemedelstillverkning.

Stockholm i januari 1969

Gunvor Ryding (vpk)   C. H. Hermansson (vpk)   Eivor Marklund (vpk)
